

**Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası tərəfindən 2018-ci ildə
Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmiş
TƏKLİFLƏR**

1. Azərbaycan Respublikasının Hesablama Palatası tərəfindən keçirilən nəzarət tədbirlərinin nəticələri dövlət büdcəsindən nizamnamə kapitalının artırılmasına yönəldilən əsaslı vəsait qoyuluşlarından başqa digər əvəzsiz əsaslarla dövlət müəssisələrinə ayrılan vəsaitlərin maliyyə hesabatlarında əks etdirilməsi, həmçinin müvafiq vergi öhdəliklərinin müəyyənləşdirilməsi sahəsində kənarlaşma hallarının mövcud olmasını deməyə əsas verir. Belə ki, həmin dövriyyələr bir sıra dövlət müəssisələri tərəfindən gəlirlərə aid edilərək müvafiq vergilərin dövlət büdcəsinə hesablanması və ödənilməsini təmin etdiyi halda digər dövlət müəssisələri tərəfindən əməliyyatın mahiyyətinə təsir etməyən müxtəlif subyektiv yanaşmalara daha çox üstünlük verilir.

Maliyyə-vergi intizamının gücləndirilməsi məqsədilə hər növbəti ilin dövlət büdcəsi haqqında qanunların tətbiqi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən qəbul edilən müvafiq fərmanlarda dövlət mülkiyyətində olan təsərrüfat hesablı əsaslarla fəaliyyət göstərən qurumlara (yəni, büdcə təşkilatları olmayan təsisatlara), o cümlədən publik hüquqi şəxslərə, səhmdar cəmiyyətlərə, eləcə də digər hüquqi şəxslərə dövlət büdcəsindən ayrılması nəzərdə tutulan vəsaitlərin məzmununun aşağıdakı meyarlar əsasında müəyyənləşdirilməklə konkret qeyd olunması təklif olunur:

- *subsidiyalar (əvəzsiz verilən maliyyə vəsaiti) və (və ya) dövlət öhdəliklərinin tənzimlənməsi çərçivəsində zərərin bağlanması (tam və ya qismən) məqsədilə;*
- *nizamnamə kapitalının artırılması məqsədilə;*
- *borclanma şərtləri əsasında.*

2. Hesablama Palatasının nəzarət tədbirlərinin nəticələri dövlət müəssisələri tərəfindən əvəzsiz əsaslarla dövlət büdcəsindən alınan vəsaitlərin (nizamnamə kapitalının artırılmasına yönəldilən əsaslı vəsait qoyuluşları istisna olunmaqla) istifadəsi zamanı əvəzləşdirilən əlavə dəyər vergisinin hesabına dövlət büdcəsinə artıqödəmə məbləğlərinin yaranmasını və kommersiya fəaliyyətindən hesablanan vergi məbləğləri, o cümlədən, ödəmə mənbəyindən hesablanan vergi məbləğləri ilə əvəzləşdirilməsi hallarına yol verildiyini də göstərir.

Maliyyə-vergi intizamının gücləndirilməsi çərçivəsində, həmçinin Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinin 175.6-cı maddəsinin ikinci cümləsinin ("Büdcə sistemi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 1.1.17-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş subsidiyalar istisna olmaqla, dövlət büdcəsindən müxtəlif mənbələr üzrə dövlət əsaslı

vəsait qoyuluşu (investisiya xərcləri) hesabına mallar (işlər, xidmətlər) alınarkən, ödənilmiş ƏDV-nin məbləği əvəzləşdirilmir”) aşağıdakı redaksiyada verilməsi məqsədmüvafiq hesab olunur:

“Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1.1.17-ci maddəsinə uyğun verilmiş və malların təqdim edilməsi (işlərin görülməsi, xidmətlərin göstərilməsi) nəticəsində yaranan zərərin tam və ya qismən bağlanılmasına yönəldilən subsidiyalar istisna olmaqla dövlət büdcəsindən və büdcədənkenar dövlət fondlarından əvəzsiz əsaslarla ayrılan vəsaitlər, eləcə də dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu (investisiya xərcləri) hesabına mallar (işlər, xidmətlər) alınarkən ödənilmiş ƏDV-nin məbləği əvəzləşdirilmir”.

3. “Torpaq Məcəlləsi”nin 67-ci maddəsində (“Torpaq sahəsi üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatının məcburiliyi”) göstərilmişdir ki, “1.Torpaq üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatı qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində aparılır. 2.Dövlət və bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaq sahələrinin alınması ilə yaranan hüquqların, habelə torpaq sahələri və digər daşınmaz əmlaka dair bağlanmış əqdlər nəticəsində əldə edilən hüquqların dövlət qeydiyyatına alınması məcburidir. 4.Torpaq sahələri üzərində qeydiyyatdan keçməmiş hüquqların müdafiəsinə və toxunulmazlığına dövlət təminat vermir. “

Eyni zamanda, “Torpaq Məcəlləsi”nin 68-ci maddəsində (“Torpaq sahələri üzərində hüquqların yaranma vaxtı”) göstərilmişdir ki, “Torpaq sahələri üzərində hüquqlar torpaq sahələrinin sərhədlərinin yerdə müəyyən edilməsindən, onların planı və ölçüsünün tərtib edilməsindən, torpaq sahələrinin verilməsi barədə müqavilənin bağlanmasından və onun müəyyən olunmuş qaydada dövlət qeydiyyatından keçirilməsindən sonra yaranır”.

Bununla yanaşı, “Torpaq icarəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 12-ci maddəsində (“Torpaq sahəsi üzərində icarə hüququnun dövlət qeydiyyatı”) göstərilmişdir ki, “Torpaq sahəsi üzərində müddəti on bir aydan çox olan icarə hüququ qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində dövlət qeydiyyatına alınır.

“Torpaq icarəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 14-cü maddəsi (“İcarə haqqı”) ilə müəyyən edilmişdir ki, dövlət mülkiyyətində olan torpaqların icarəyə verilməsindən daxilolmalara nəzarət Vergilər Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir.

"Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə əlavə və dəyişikliklər edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2005-ci il 21 oktyabr tarixli 1028-IIQD nömrəli Qanununun tətbiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 dekabr 2005-ci il tarixli 330 nömrəli Fərmanının 7-ci bəndində göstərilmişdir ki, "Dövlət

mülkiyyətində olan torpaqları icarəyə vermək səlahiyyəti olan icra hakimiyyəti orqanlarının rəhbərlərinə tapşırılsın ki, Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi formada dövlət müəssisələri, özəlləşdirməyə açıq elan edilmiş və özəlləşdirilən dövlət müəssisə və obyektlərinin altındakı torpaqlar istisna olmaqla, icarəyə verilmiş digər torpaqlar barədə məlumatları 2006-cı il 1 yanvar tarixinə olan vəziyyətə 1 ay müddətində və bundan sonra hər rüb üzrə rüb başa çatdıqdan sonra növbəti ayın 20-dək Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyinə təqdim etsinlər”.

Lakin, dövlət mülkiyyətində olan torpaqların icarəyə verilməsinə və dövlət büdcəsinə müvafiq vəsaitlərin daxil olmasına dair tərəfimizdən aparılan təhlillər göstərir ki, icarəyə verilmiş torpaq sahələrinin daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatı prosedurları icarəçilər tərəfindən çoxlu sayda ilkin sənədlərin toplanması və təqdim edilməsini tələb etdiyi və təqdim edilmədiyi təqdirdə hər hansı bir inzibati tədbirin görülməsi nəzərdə tutulmadığı üçün dövlət mülkiyyətində olan torpaqların icarəçiləri tərəfindən əksər hallarda bu normaya riayət olunmur.

Nəticədə, dövlət mülkiyyətində olan torpaqların icarəyə verilməsi barədə rayon (şəhər) icra hakimiyyəti orqanları və Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin məlumatları arasında fərqlər müşahidə olunur ki, bu da bir sıra torpaq icarəsi müqavilələrinin uçotda əks olunmaması, müvafiq müqavilələr üzrə dövlət mülkiyyətində olan torpaqların icarəyə verilməsindən icarə haqqının düzgün hesablanmaması və dövlət büdcəsinə tam daxil olmaması hallarına gətirib çıxarır.

Torpaq icarəsində uçot sisteminin təkmilləşdirilməsi, sahibkarlıq fəaliyyəti üçün rəsmiləşdirmələrin sadələşdirilməsi və süni maneələrin aradan qaldırılması məqsədilə “Torpaq icarəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10-cu maddəsinə (“Torpaqların icarəyə verilməsinin ümumi qaydaları”) aşağıdakı redaksiyada abzasın əlavə edilməsini təklif edirik:

“Bağlanmış torpaq icarəsi müqaviləsi barədə icarəyəverən tərəfindən dövlət qeydiyyatına alınması üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada daşınmaz əmlakın dövlət reyestrinə müqavilənin nüsxəsi, həmin müqaviləyə xitam verildikdə isə bu barədə məlumat təqdim edilir”.

4. 01 yanvar 2006-cı ilədək qüvvədə olan qanunvericilikdə şəxsin çoxuşaqlı ana hesab olunması üçün vəfat etmiş ananın övladlığa götürülməmiş uşaqları təzə ailədə 8 yaşınadək faktiki tərbiyə edildikdə, həmin uşaqlar da nəzərə alınır. Həmin tarixdən isə vəfat etmiş ananın övladlığa götürülməmiş uşaqları təzə ailədə faktiki tərbiyə edilsələr də ögey ananın çoxuşaqlı ana hesab olunması üçün nəzərə alınmır. Lakin “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 15-ci maddəsində

Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsinin 92-ci maddəsinə uyğun olaraq ögey ata və ögey ana vəfat etmiş ögey oğlunu və ya ögey qızını azı 5 il saxlamışdırsa, doğma valideynlərlə bir səviyyədə ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası hüququna malik olması müəyyən edilmişdir. Həmin Qanunun 8.3-cü maddəsində 5 və daha çox uşağı 8 yaşınadək tərbiyə etmiş qəyyum kişilərə yaşa görə güzəştli pensiya təyin edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu ögey anaların yaşa görə pensiya məsələlərini araşdırmışdır. Plenum həmin məsələ ilə əlaqədar hüquq bərabərliyi prinsipindən çıxış edərək 01 dekabr 2010-cu il tarixli qərarı ilə beş və daha çox uşağı 8 yaşınadək tərbiyə etmiş ögey analara beş və daha çox uşağı 8 yaşınadək tərbiyə etmiş qəyyum kişilərin yaşa görə pensiya təminatında tanınan güzəştlərin tətbiq olunmasını Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə etmişdir.

Bununla əlaqədar olaraq çoxuşaqlı anaların yaşa görə sosial müavinət hüququ müəyyən edilərkən onların 8 yaşınadək tərbiyə etdikləri ögey oğul və qızlarının nəzərə alınması üçün "Sosial müavinətlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 1.0.2-ci maddəsinə müvafiq dəyişiklik olunması təklif olunur.

5. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 05 fevral 2016-cı il tarixli 38 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Doktorantlara, ali təhsil, orta ixtisas və ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələrinə və şagirdlərinə təqaüdlərin təyin olunması və ödənilməsi Qaydası"nda təqaüd almaq hüququ olan tələbələr akademik məzuniyyətə gedərkən onlara təqaüdlərin verilməsinin dayandırılması və akademik məzuniyyətdən qayıdarkən təqaüdü verilməsinin bərpa olunması proseduru öz əksini tapmamışdır. Bu da təhsil müəssisələrində akademik məzuniyyətə gedən və qayıdan tələbələrə təqaüdü verilməsində mübahisələrə səbəb olur.

Qeyd edilənləri nəzərə alaraq, Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarının 1.6-cı bəndinin aşağıdakı redaksiyada verilməsini təklif edirik:

"1.6. "Doktorant, tələbə və şagirdlərə təqaüdü verilməsi onlar təhsil aldıkları müəssisədən xaric olduğu və ya akademik məzuniyyətə getdiyi gündən dayandırılır. Akademik məzuniyyətdən qayıdan və təqaüd almaq hüququ olan doktorant, tələbə və şagirdlərə təqaüdü verilməsi təhsil prosesinə başladıkları tarixdən bərpa edilir (təkrar təhsil dövrü istisna olmaqla)."

6. "Ali təhsil müəssisələrinin bakalavriat və magistratura səviyyələrində, əsas (baza ali) tibb təhsilində və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura səviyyəsində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili qaydaları"nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 24 dekabr 2013-cü il tarixli 348 nömrəli Qərarına 14

iyun 2017-ci il tarixli 257 nömrəli Qərarla edilmiş dəyişikliyə əsasən cari və aralıq qiymətləndirmənin nəticələrinə, habelə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə akademik borcu olan tələbə həmin fənn üzrə təkrar imtahan vermək və ya həmin fənni təkrar dinləmək imkanına malikdir.

Bu Qərarın 3.4.7-ci bəndində isə göstərilir ki, müvəffəqiyyət qazandığı fəndən qiymətini yüksəltmək məqsədilə tələbəyə yalnız yay semestrində həmin fənni yenidən dinləməklə imtahan verməyə icazə verilir.

Göründüyü kimi müvəffəqiyyət qazanmayan tələbəyə fənni təkrar dinləmədən imtahan verməyə icazə verilir, müvəffəqiyyət qazanan tələbəyə isə belə imkan verilmir. Bu məqsədlə Qərarla müvafiq dəyişikliyin aparılmasını məqsədemüvafiq hesa edirik.

7. "Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa əsasən 18 yaşınadək hər iki valideynini itirmiş, habelə hər iki valideyninin himayəsindən məhrum olmuş ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində və müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi elmi təşkilatın magistratura səviyyəsində əyani formada təhsil alan 23 yaşınadək olan şəxslər tam dövlət təminatına götürülür və onların təhsil haqqı dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilir. Eyni zamanda həmin kateqoriyadan olan şəxslərə müəyyən olunmuş təqaüdün 2 misindən az olmamaqla təqaüd ödənilir.

Lakin 18 yaşdan sonra valideyn himayəsindən məhrum olan, eyni zamanda əyani formada təhsil alan şəxslərə göstərilən Qanunun müddəaları şamil edilmir ki, bu da tələblərlə təhsil müəssisələri arasında müəyyən mübahisələrə və narazılıqlara səbəb olur. Bununla əlaqədar mövcud qanunvericilikdə müvafiq dəyişikliklər edilməsi məqsədemüvafiq olardı.

8. "Baytarlıq haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tələbinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il 7 mart tarixli 65 nömrəli Qərarı ilə baytarlıq sahəsində profilaktikası, diaqnostikası və ləğvi dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən heyvanların xüsusi təhlükəli xəstəliklərinin siyahısı konkret olaraq müəyyənləşdirilmişdir. Lakin, adı çəkilən Qərarla təsdiq edilmiş Siyahının 1-ci hissəsində ("Müxtəlif növ heyvanların ümumi xəstəlikləri"ndə) bruselyoz xəstəliyi üzrə xəstəliyin profilaktikası, diaqnostikası və ləğvi əvəzinə yalnız planlı profilaktiki müayinələr nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da "Baytarlıq haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun bir çox müddəalarına və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il 7 mart tarixli 65 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Baytarlıq sahəsində profilaktikası, diaqnostikası və ləğvi dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən heyvanların xüsusi təhlükəli xəstəliklərinin Siyahısı"nın adına və məzmununa uyğun gəlmir.

Yuxarıda qeyd edilənləri nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il 7 mart tarixli 65 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Baytarlıq sahəsində profilaktikası, diaqnostikası və ləğvi dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən heyvanların xüsusi təhlükəli xəstəliklərinin Siyahısı”nda 1-ci “Müxtəlif növ heyvanların ümumi xəstəlikləri” hissəsinin 6-cı abzasında “bruselyoz” ifadəsindən sonrakı “(planlı profilaktiki müayinələr)” ifadəsinin çıxarılmasını məqsədemüvafiq hesab edirik.

9. Respublikanın müxtəlif rayonlarında tikilmiş subartezian quyularının əksəriyyəti dövlət vəsaiti hesabına olmaqla birbaşa sahibkarların torpaq sahələrində tikildiyindən və sahələrin suvarılması üçün təsərrüfatlararası və təsərrüfatdaxili kanallardan istifadəyə ehtiyac qalmadığından Sudan İstifadəedənlər Birlikləri ilə su təminatına görə ikitərəfli müqavilələrin bağlanılmasına zərurət qalmır.

Torpaqdan əkin məqsədləri üçün istifadə edən sahibkarlar tərəfindən suvarma suyunun “Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı” ASC-nin Subartezian Quyularının İstismarı İdarələrinin (və ya digər müvafiq İdarələrin) balansında olan quyulardan birbaşa əkin sahələrində alınmasını nəzərə alaraq, “Meliorasiya və irriqasiya haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 30.14-cü maddəsinə aşağıdakı yeni bəndin əlavə edilməsini məqsədemüvafiq hesab edirik.

“Subartezian quyuları suvarılan torpaq sahəsində yerləşdiyi halda sahibkarlar su təchizatı ilə bağlı ikitərəfli müqavilələri müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyənləşdirilmiş suvarma suyunun dəyərində su təchizatı idarələri ilə bağlayırlar”.